

EUROPEAN

POLICY BRIEF

SAŽETAKEVROPSKEPOLITIKE

ZAJEDNIČKO STVARANJE ODGOVORNIH ISTRAŽIVAČKIH I INOVACIONIH AKTIVNOSTI: ISKUSTVA SA ZAPADNOG BALKANA

WBC-RRI.NET i zajedničko stvaranje učinjeno u prvj polovini projekta pružilo je konzorcijumu nova iskustva, uvide, i prethodne spoznaje koje su vodile do preporuka za uspostavljanje saradnje po modelu četvorostrukog heliksa u regionu između zainteresovanih strana u vladi, istraživačkoj i akademskoj zajednici, privatnom sektoru i građanskom društvu.

31. avgust 2022.

UVOD

Pristup odgovornog istraživanja i inovacija (Responsible Research and Innovation - RRI) ima za cilj da podstakne društvene aktere da rade zajedno tokom čitavog procesa istraživanja i inovacija (Research and Innovation - R&I), kako bi bolje uskladili R&I i njihove rezultate sa vrednostima, potrebama i očekivanjima društva. Iskustvo prikupljeno tokom realizacije projekata posvećenih RRI¹ pokazuje da strategije i prakse zasnovane na RRI mogu otvoriti R&I svim relevantnim akterima i poboljšati saradnju između nauke i društva, podstičući regrutovanje novih talenata i spajajući naučnu izvrsnost sa društvenom svešću i odgovornošću.

Teritorije imaju specifičnu prednost u rešavanju složenosti izazova koje postavlja uzajamno dejstvo nauke i društva. Lokalni akteri blisko poznaju fizičko teritorijalno okruženje i lokalnu ekologiju, odnosno *status quo* složenih odnosa između kulturnih, društvenih, ekonomskih i političkih aktera, lokalne dinamike, istorije, očekivanja i zahteva kao i specifične interese. Teritorije mogu doprineti

¹ Kao što su TeRRItoria, SeeRRI ili DigiTeRRE, itd. Za dalje informacije pogledajte CORDIS bazu podataka o projektima i rezultatima EU [ovde](#)

uspostavljanju samoodrživih R&I ekosistema koje karakteriše visok stepen otvorenosti, demokratske odgovornosti i reakcije na potrebe preduzimanjem akcija za promovisanje stubova RRI (tj. rodna ravnopravnost, naučno obrazovanje, otvoreni pristup/otvoreni podaci, javni angažman i etika) zajedno sa primenom njegove četiri dimenzije (predviđanje, refleksivnost, inkluzija i reagovanje).

Pristup RRI zahteva združivanje relevantnih aktera u partnerstva, na primer, građana i organizacije civilnog društva (OCD), univerziteta, istraživačkih institucija, institucije formalnog i neformalnog obrazovanja (uključujući osnovne i srednje škole), vlade i organe javne vlasti (uključujući regionalne i lokalne administracije i institucije za naučnu politiku), preduzeća (uključujući industriju, uslužni sektor i društvene preduzetnike) i naučne posrednike. Primena novih metoda rada u istraživanjima i inovacijama unutar i između organizacija, uključujući nove i transparentne odnose upravljanja, promovisala bi veću održivost i inkluzivnost na lokalnom, nacionalnom, EU i globalnom nivou.

Konzorcijum WBC-RRI.NET ima za cilj da razradi i implementira otvoreniji, transparentniji i demokratski sistem istraživanja i inovacija u pet teritorija Zapadnog Balkana (ZB) koje učestvuju u projektu². Konzorcijum je već započeo i nastaviće da sprovodi niz regionalnih aktivnosti i aktivnosti vođenih principima RRI, pružajući na kraju dokaze o društvenim, demokratskim, ekološkim, ekonomskim i naučnim uticajima. Projekat takođe ima za cilj da donese održivi efekat transformacije i otvaranja u organizacijama učesnicama; koji će trajati i nakon projekta, na primer kroz uvođenje novih oblika odlučivanja, izradu biznis planova ili sporazuma o saradnji i institucionalne promene u organizacijama, njihovim teritorijama i šire.

DOKAZI I ANALIZA

Pouke

WBC-RRI.NET je već načinio niz vežbi mapiranja i postupaka zajedničkog stvaranja na regionalnom nivou, održanih tokom prve polovine projekta. Participativno i sistematsko dubinsko mapiranje omogućilo je otkrivanje ključnih regionalnih aktera koji će biti angažovani, dok se regionalno saradnja bavila zajedničkim projektovanjem regionalnih „ključnih“ RRI inicijativa³ kroz seriju regionalnih participativnih i inkluzivnih radionica zajedničkog projektovanja (minimalno dva po teritoriji ZB). Dosadašnje projektne aktivnosti, a posebno procedure regionalnog zajedničkog stvaralaštva, pružile su partnerima WBC-RRI.NET nekoliko novih spoznaja i pouka. Ove spoznaje i pouke su detaljno opisane u nastavku.

Prvi korak, odnosno participativno i sistematsko dubinsko mapiranje⁴ omogućilo je otkrivanje ključnih regionalnih aktera koji će biti angažovani. Uspesna vežba mapiranja u kombinaciji sa uspostavljanjem odgovarajuće mreže saradnika, može dalje osigurati učešće važnih strana. Isticanje najboljih regionalnih slučajeva vezanih za RRI i njihovo korišćenje takođe može privući nove ključne aktere koji sačinjavaju celi pristup četvorostrukog heliksa (Quadruple Helix - QH) (sastavljen od predstavnika iz akademske zajednice, industrije/biznisa, političke sfere i društva).

² Pet teritorija Zapadnog Balkana koje učestvuju u projektu su sledeće: 1) Ekosistem močvarnog područja lagune Kune-Vain-Tale (Albanija); Republika Srpska (Bosna i Hercegovina); 3) Crna Gora; 4) Skoplje (Severna Makedonija); Pokrajina Vojvodina (Srbija)

³ „Ključne“ RRI inicijative su specifične intervencije koje se dotiču detaljnih specifičnih RRI rešenja, teritorijalnih karakteristika i naučnih domena na svakoj teritoriji ZB koja učestvuje u projektu.

⁴ Više detalja o metodologiji mapiranja WBC-RRI.NET i rezultatima mapiranja može se videti u WBC-RRI.NET izveštajima D1.1, D1.2 i D1.3.

Konačno, naglašavajući nove i različite perspektive tokom postupaka zajedničkog stvaralaštva i njihovo iznošenje radi raspravljanja – pa čak i njihovo dalje širenje može otvoriti nove puteve eksploatacije rezultata zajedničkog stvaranja.

Tokom realizacije WBC-RRI.NET aktivnosti zajedničkog stvaranja, dalje je uočeno da i radionice, kako uživo tako i onlajn, mogu imati korisne efekte u smislu uključenosti i angažovanja učesnika. Sastanci uživo posebno pružaju priliku ličnog upoznavanja sa predstavnicima QH; međusobna razmena mišljenja i povratnih informacija je direktnija, a opšti uslovi favorizuju razvoj plodonosnih, i recipročnih dijaloga. S druge strane, vođenje onlajn radionica potencijalno može „okupiti“ veći broj učesnika i osigurati veću raznolikost i geografsku inkluziju⁵. Ovakvi uvidi potvrđuju argumente nekoliko projekata implementiranih u eri COVID-a i post-COVID-a, i svedoče da su izbijanje COVID-19 i posledična digitalizacija izazvali i pozitivne i negativne efekte u smislu implementacije projekta. Kao što su primetili partneri WBC-RRI.NET, pažnja bi trebalo da se usmeri na otkrivanje ovih kontekstualnih, uzročno-posledičnih mehanizama koji pokreću bilo korisne ili negativne efekte. Na kraju, bilo da se radi o sastancima uživo ili onlajn sastancima, teme o kojima će se diskutovati treba da budu atraktivne i relevantne svim zainteresovanim stranama, što doprinosi njihovom učešću.

Partneri WBC-RRI.NET-a su primetili da akademske aktere i istraživače treba podsticati da daju visoko značajne doprinose. S obzirom na njihovo iskustvo u oblasti naučnih istraživanja i znanje o pokrenutim pitanjima, oni mogu da podele značajne uvide i informacije sa ostalim predstavnicima QH. Postojanje različitih predstavnika QH na jednom sastanku ili događaju moglo bi se povremeno pokazati izazovnim, pogotovo ukoliko svi treba da se uključe, ali i da se postigne efikasna interakcija s obzirom na njihove različite interese. Ipak, takvi sastanci imaju veći potencijal za podsticanje buduće saradnje između različitih interesnih grupa i sektora.

Osim akademskih aktera, stekli su se konkretni uvidi o angažovanju organizacija civilnog društva (OCD). Oni mogu pomoći u prevazilaženju poteškoća u komunikaciji tokom zajedničkih sastanaka, jer njihova uloga i aktivnosti doprinose premošćivanju jaza u komunikaciji i razumevanju između predstavnika QH i regionalnih/lokalnih zajednica. Slična zapažanja su izneta i prema angažovanju predstavnika privrede i poslovnih predstavnika; potrebni su postepeni koraci za uspostavljanje saradnje sa njima, uz odgovarajući komunikacioni kanal za prevazilaženje bilo kakvog oklevanja.

Konačno, kada državni akteri prisustvuju takvim radionicama, njihovo prisustvo može imati dvostruki efekat: a) osigurava podršku i unapređenje aktivnosti zajedničkog projektovanja na nacionalnom nivou, ali i b) obeshrabruje i 'plaši' lokalne zajednice, povremeno ometajući njihovo aktivno uključivanje. Kada se ovo 'zastrašivanje' dalje kombinuje sa čestom nespremnošću građana da učestvuju u regionalnim inovacionim aktivnostima, to može dovesti do toga da građani budu identifikovani kao "slabija karika u lancu", tako da je potreban drugačiji pristup, zasnovan na kontekstu, a tiče se njihove angažovanosti i motivacije. Sve u svemu, smatra se da je od najveće važnosti stvoriti okolnosti koje će dati prostor, vreme i odgovarajući kontekst svim akterima QH da podele svoja mišljenja, ideje i iskustva.

Partneri WBC-RRI.NET-a su takođe koristili neke 'strategije' koje im pomažu u daljem angažovanju svojih ciljnih grupa. Na primer, sledeće aktivnosti sprovedene pre glavnih sastanaka o zajedničkom stvaranju pokazale su se korisnim i omogućile su aktivno angažovanje i učešće aktera: podizanje

⁵ Za više informacija videti: Wu, J., Rajesh, A., Huang, Y.N., Chhugani et al (2022). Virtual meetings promise to eliminate geographical and administrative barriers and increase accessibility, diversity and inclusivity. *Nature Biotechnology*, 40(1), pp. 133-137.

svesti pružanjem informacija učesnicima o projektu i predstojećim aktivnostima zajedničkog projektovanja; organizovanje preliminarne „fokus grupa“ i informativnih sastanaka, posebno sa regionalnim akterima i ključnim „akterima“ u regionu. Partneri WBC-RRI.NET-a su izvestili da su ovakve akcije dodatno pružile angažovanim akterima osećaj da imaju značajniju ulogu u regionalnim aktivnostima, tako da predstavljaju „odskočnu dasku“ ka izgradnji odnosa poverenja. Istovremeno, ovaj osećaj poverenja može dodatno da ublaži rizik da se neki učesnici osećaju marginalizovano u procesu donošenja odluka.

U nastavku realizacije glavnih sastanaka zajedničkog stvaralaštva, specifični (onlajn) alati – na primer, regionalni budućni scenariji⁶ – pokazali su se posebno efikasnim u interaktivnom uključivanju predstavnika QH u proces zajedničkog projektovanja. Obezbeđivanje naknadne komunikacije i sa učesnicima i sa akterima koji nisu mogli da prisustvuju radionicama, tako što će biti informisani o predstojećim koracima, takođe se pokazalo kao efikasan pristup za održavanje interesovanja i angažovanja aktera.

Generalno, sveobuhvatni uvid koji su partneri stekli odnosi se na omogućavanje prostora za fleksibilnost i prilagodljivost prvobitnom planu. Prisustvo i angažovanje učesnika se ne može predvideti, posebno u vezi sa aktivnostima i sastancima zajedničkog stvaralaštva. Na primer, neki partneri iz Svetske banke sproveli su dodatne radionice zajedničkog projektovanja pored dve prvobitno zakazane radionice. Ista fleksibilnost (ili čak postojanje 'plana B') je potrebna kada je vremenski raspored za projektovane aktivnosti na neki način 'uzak' (npr. zbog unapred definisanog vremenskog perioda finansiranih projekata).

Doživljeni izazovi

U kontekstu zajedničkog stvaralaštva regionalnih inovacionih procesa, naglašavanje izazova koji ometaju proces zajedničkog projektovanja je od najveće važnosti. Glavni izazov sa kojim se suočava WBC-RRI.NET u slučaju zajedničkog projektovanja odnosi se na angažovanje aktera QH u projektovanju RRI „ključnih“ inicijativa. Premošćivanje jaza u gnostičkom/znanju među različitim akterima bio je izazov, a posebno jaz koji postoji među različitim interesima građana, lokalnih poslovnih predstavnika, akademske zajednice i nacionalnih predstavnika. Drugi izazov se odnosi na političku nestabilnost sa kojom se potencijalno suočava region, a koja može ometati razvoj i implementaciju regionalnih inovacionih politika, kao i relevantne procese zajedničkog stvaralaštva i naknadno angažovanje nekih aktera.

Sa posebnim osvrtom na podsticanje građanske nauke, glavni doživljeni izazov bio je gnostički vakuum i nedostatak razumevanja naučnih objašnjenja ili tehničkih detalja naučnih istraživanja u ime nekih aktera u QH. Ovaj izazov je usporio njihovo aktivno angažovanje u radionicama zajedničkog projektovanja, što je dovelo do ograničenih povratnih informacija u odnosu na ono što se želelo. Takođe, dovelo je i do dodatnih napora na sastancima koji su prethodili radionicama da se detaljnije otkriju i prilagode neophodni naučni koncepti kojima bi se bavili tokom zajedničkog projektovanja. Konačno, povremeno su se pojavila i pitanja poverenja. Dok su neke teme radionice bile usko vezane za neke specifične aktere QH, neki drugi akteri su bili očito skeptični bilo oko teme i/ili procesa. Što se tiče izvora za skepticizam aktera, neki partneri su pomenuli blagu konfuziju regionalnih aktera prema konceptu RRI (označenog kao takav), nedostatak poverenja prema regionalnim vlastima, kao i pretpostavke da se akcije javnog angažovanja koriste samo kao sredstvo za legitimisanje delovanja stručnih elita.

⁶ Teritorije Zapadnog Balkana koje učestvuju u projektu razvile su set budućih scenarija, dostupnih u posebnom dokumentu projekta (D3.1)

Nastavljajući sa kontekstualnim (projektnim) faktorima radionica ko-projektovanja, onlajn forma neke od radionica može biti faktor koji olakšava privlačenje većeg broja učesnika, ali takođe može uzrokovati nekoliko izazova za aktivno uključivanje učesnika. Kako su partneri WBC-RRI.NET napomenuli „...zbog onlajn forme radionice neki od učesnika nisu bili mnogo angažovani“, nešto je potvrđeno i kroz isključivanje kamera učesnika tokom sastanaka.

Konačno, kako je naveo konzorcijum WBC-RRI.NET, strog vremenski okvir za planirane aktivnosti može obeshrabruti neke aktere da ostanu posvećeni procesu. Strategija ublažavanja koju su predložili WBC-RRI.NET partneri odnosi se na uvek pažljivo razmatranje datog vremenskog ograničenja evropskih projekata, istovremeno pokušavajući pružiti što bolje rezultate, radeći blisko sa QH akterima i održavajući ih iskreno zainteresovanim i angažovanim na zajedničkom procesu stvaranja. Na ovaj način se postepeno prave koraci ka održivosti ishoda regionalnih aktivnosti, a postepeno se gradi poželjna vizija svakog regiona.

IMPLIKACIJE I PREPORUKE POLITIKE

Relevantnost za sve aktere

- Ekonomije Zapadnog Balkana još uvek nemaju jake inovativne ekosisteme, a odnosi, na primer između akademske zajednice i industrije, zahtevaju dalje poboljšanje, vođeno saradnjom, uzajamnim učenjem i jasnim „win-win“ situacijama. Najvažnije je koristiti dostupne mogućnosti za izgradnju poverenja i jačanje odnosa, kao i za povećanjem umrežavanja između različitih sektora. Aktivnosti zajedničkog stvaranja u projektima izgrađuju veštine za produktivnu interakciju i samoorganizaciju.
- Aktivnosti zajedničkog stvaranja, uz odgovarajuće tehnike angažovanja, mogu se iskoristiti za stvaranje mreže zainteresovanih strana voljnih da promene (unapred) određena mišljenja i da razviju međusobno razumevanje. Ovo je posebno važno na regionalnom nivou na Zapadnom Balkanu. Željena „širina“ i „dubina“ mreža u nastajanju treba da budu uzeti u obzir, a da sve faze angažovanja budu transparentne i otvorene.
- Ključni sastojci su 'otvoreni prostori' za diskusiju između učesnika četvorostrukog heliksa koji daju vreme i prostor za razmišljanje i razmenu, kao što su zajednice praksi i ciljne radne grupe. Resursi, kao što su vreme i novac kao i ljudski resursi, moraju biti adekvatno raspoređeni. Relevantne procedure i ishode treba otvoreno saopštiti.
- akteri treba zajednički da podrže posvećene profesionalce u istraživanjima i inovacijama, npr. fasilitatori zajedničkih aktivnosti projektovanja i naučni komunikatori grade granične organizacije i održavaju institucije i strukture koje su još uvek nerazvijene u regionu.
- Trenutno, svest i razumevanje procesa zajedničkog projektovanja tek treba da se unaprede u svim sektorima adresiranim kroz RRI. WBC-RRI.NET je otkrio, na primer, da još uvek postoji nedostatak svesti o sprovođenju građanskih naučnih inicijativa, čuvanju otvorenih podataka, razvoju otvorenih obrazovnih resursa, upravljanju etičkim pitanjima itd.

Državne institucije

- Iako je ponekad lakše usmeriti RRI diskusije ka nacionalnom nivou, lokalne i regionalne vlade igraju važnu ulogu u usađivanju principa na određenoj teritoriji i obezbeđivanju održivosti. Oni moraju biti uključeni u RRI umrežavanje i inspirisani da razviju istinska interesovanja i da se potpuno angažuju. Takođe, međuvladine organizacije, kao što je Regionalni savet za

saradnju, ključne su za olakšavanje regionalnog pristupa i identifikaciju odgovarajućih prioriteta (npr. podržavanjem radnih grupa koje se odnose na žene u nauci, tehnologiji, inženjerstvu i matematici (STEM) ili otvorenoj nauci).

- Državne zainteresovane strane treba da budu bolje pripremljene da se uključe u procese i razmišljaju van okvira, smanje administrativne i birokratske procedure i podstiču primenu principa RRI, npr. da promovišu rodnu ravnopravnost, raznolikost i inkluzivnost i učestvuju u aktivnostima zajedničkog učenja. Zakonodavni i regulativni okviri treba da adekvatno podstiču praksu RRI, npr. pristup i ponovna upotreba podataka i naučnih rezultata, baviti se rodno zasnovanim nasiljem itd.
- Različite šeme finansiranja i podrške treba pažljivo uključiti u RRI aspekte, kao što su etika, otvoreni standardi ili rodna ravnopravnost, u procesima evaluacije, selekcije i praćenja. Inicijative koje približavaju istraživanje i inovacije građanima treba da budu (finansijski) podržane. Neakademske zainteresovane strane treba da budu sistematski uključene u donošenje odluka tela istraživačkog i inovacionog ekosistema.

Istraživačke i akademske institucije

- RRI zahteva posvećeno učešće univerziteta, istraživačkih centara, akademija nauke i naučnih društava, mreže naučnika kao i nezavisnih istraživača kako bi se izazvale promene na institucionalnom i individualnom nivou.
- Institucionalna kultura istraživačkih organizacija treba da se gradi na principima RRI, npr. ojačati akademski integritet, etiku, inkluzivnost, redovno učešće na naučnim festivalima itd. i podsticati umrežavanje sa svim zainteresovanim stranama. Administrativno osoblje treba da bude dostupno, nudeći praktičnu pomoć npr. tokom javnih angažmana, društvenih događaja, stvaranja otvorenih resursa, uključivanja marginalizovanih strana i uopšte da bude podrška za ispunjenje otvorenog pristupa ili etičkih zahteva i sl.
- Istraživačke i akademske institucije takođe treba da otvore pristup svojim infrastrukturama, pružajući jasne smernice o tome kako se anagažovati. Razvoju otvorene nauke i infrastrukture otvorenog pristupa je takođe potrebna jasna podela uloga u vezi sa njihovim održavanjem i treba da se oslanja na mogućnosti koje nude razne inicijative EU, kao što je Evropski konzorcijum istraživačke infrastrukture (European Research Infrastructure Consortia - ERIC), Evropski strateški forum za infrastrukturu istraživanja (European Strategy Forum for Research Infrastructure - ESFRI), Evropski oblak otvorene nauke (European Open Science Cloud - EOSC) itd.
- Šeme stručnog usavršavanja, obuka i razmena znanja u vezi sa RRI su važni, stoga pitanja RRI i pristupi zajedničkog projektovanja takođe treba da budu uključeni u nastavne planove i programe kao šeme kontinuiranog obrazovanja osoblja.

Privatni sektor

- Trebalo bi da bude uključen čitav spektar zainteresovanih strana iz privatnog sektora. Relevantne industrije i privatne kompanije svih veličina, odnosno velike multinacionalne organizacije kao i mala i srednja preduzeća (MSP) i start-up preduzeća treba da budu spremna za učešće u procesima. Rukovodioci i zaposleni treba da učestvuju u odborima, radnim grupama ili okruglim stolovima kao deo kulture za deljenje i posebno umrežavanje sa neobičnim partnerima za saradnju.
- Društvene dimenzije tehnološkog razvoja i inovacija moraju biti sistematski razmatrane u kontekstu društveno-konstruktivističkog i pristupu istraživanju usredsređenog na čoveka i inovacije. Debate oko briga građana treba posebno uzeti u obzir.
- Nekoliko RRI ključnih pitanja zahteva posebnu pažnju privatnog sektora, npr. da se obezbedi

rodna ravnopravnost na rukovodećim pozicijama, podržavajući žene u istraživanju i razvoju u privredi i promovišući mreže za preduzetnice. Etičke procedure i prakse takođe treba da budu ojačane u poslovanju istraživanja i inovacija.

Civilno društvo

- Organizacije civilnog društva kao što su grupe u zajednici, sindikati, privatne dobrotvorne organizacije, fondacije, nacionalne i transnacionalne nevladine i neprofitne organizacije (NVO i NPO) treba da nastoje da ostanu informisani kroz naučnu ekspertizu, a takođe i korišćenje naučnih dokaza za promovisanje svojih ciljeva. Rezultati istraživačkih i inovacionih aktivnosti takođe treba da budu dostupni pojedinačnim građanima i akterima civilnog društva koji imaju sposobnost da premoste ovo znanje prema njima.
- OCD su važne zainteresovane strane u smislu mobilisanja različitih zajednica i obezbeđivanja učešća na javnim panelima i debatama. Nadalje, sistematska komunikacija sa njima i odnosi poverenja su relevantni za izbegavanje pogrešnih informacija i dezinformacija i za proveru činjenica.
- OCD treba da razmotre da svoje podatke stave na raspolaganje naučnicima. Njihove publikacije treba da budu dostupne u otvorenim repozitorijumima i treba razmotriti objavljivanje u časopisima, naučnim člancima grupe autora.

ODRŽIVOST I NASLEĐE

Rezultati WBC-RRI.NET-a su javno dostupni zainteresovanim stranama za korišćenje. Štaviše, učešće u radnim grupama i glavnim aktivnostima je otvoreno za zainteresovane strane iz regiona, kao i šire. Posebno tri radne grupe (RG) uspostavljene u okviru projekta (RG1: Rod i etika; RG2: Naučno obrazovanje i javni angažman; RG3: Otvorena nauka i otvoreni pristup) dozvoljavaju učešće više zainteresovanih strana. Svaka od grupa pokreće skup sistematskih RRI-a aktivnosti koje se zasnivaju na dugoročnim ciljevima, mapi puta i odgovarajućim akcionim planovima, čime se obezbeđuje širenje aktivnosti RRI u regionu i dalja održivost. Aktivnosti koje su planirale radne grupe uključuju, na primer, snimanje podkasta, organizaciju vebinara i okruglih stolova koji uključuju sve aktere, itd. Fokus je na stvaranju održivih uticaja na regionalnom nivou Zapadnog Balkana. Kroz rad koji je u toku, širok spektar zainteresovanih strana dolazi u dodir sa konceptom RRI i njegovom implementacijom. Institucionalne promene u organizacijama učesnicama i dugoročni efekti aktivnosti sidra će se posmatrati i nakon završetka projekta.

Pored toga, internet stranica projekta (<https://wbc-rri.net>) i platforme društvenih mreža projekta se redovno ažuriraju i biće aktivne najmanje tri godine nakon završetka projekta.

Štaviše, članovi konzorcijuma i radne grupe istražuju mogućnosti za naknadne projekte i inicijative za obezbeđivanje održivosti i nasleđa projekta WBC-RRI.NET.

CILJEVI I METODOLOGIJA PROJEKTA

Iako se Zapadni Balkan poboljšao u pogledu učinka istraživanja i inovacija, potrebno je dodatno pojačati napore za premošćivanje preostalog 'jaza' sa ostalim evropskim regionima u istraživanju i inovacijama.

Principi RRI mogu delovati kao pokretači održivog razvoja lokalnih R&I sistema, povećavajući efikasnost R&I strategija koje doprinose društveno-ekonomskom napretku Zapadnog Balkana na transparentan, otvoren i inkluzivan način kroz aktivno učešće svih aktera četverostrukog heliksa. WBC-RRI.NET ima za cilj da podstakne primenu principa RRI na teritorijalnom nivou u pet (5) zapadnih Balkanskih ekosistema – četiri na nivou regiona i jedan na nivou zemlje – i promovišu višeslojni upravljački okvir upravljanja R&I. Principi RRI deluju kao pokretači zajedničkog učenja i širenje inovacija u upravljanju R&I na teritorijalnom nivou, poboljšanje planiranja R&I, uključujući S3 Strategije u regionu.

Specifični ciljevi projekta su:

- Poboljšati kapacitet lokalnih/regionalnih R&I ekosistema da se pozabave savremenim društvenim izazovima i prioritetima teritorijalnog istraživanja,
- Da pomogne lokalnim R&I organizacijama da usvoje principe RRI koji se odnose na efikasno rešavanje problema sa kojima se danas suočavaju naučnici i istraživači,
- Da doprinese unapređenju strategija pametne specijalizacije u zemljama Zapadnog Balkana, do promovisanje otvorenijeg i inkluzivnijeg pristupa politici istraživanja i inovacija razvoj,
- Da primeni pristup politike 'pametne usmerenosti' tako da napredno planiranje inovacija bude „prilagođeno“ društvenim/regionalnim izazovima,
- Da promoviše višeslojni, upravljački okvir upravljanja istraživanjem i inovacijama u zemljama Zapadnog Balkana napredovanjem konsultacije i planiranje inovacijske politike na lokalnom i regionalnom nivou.

Pristup projekta koji se razvija kroz analitičku, reflektivnu i implementacionu nit, operativno se odnosi na pet teritorija Zapadnog Balkana (ZB) i naknadno utiče na širi region ZB, putem aktiviranja ugrađivanja RRI u njihove R&I ekosisteme. Ovo se realizuje aktivnostima RRI tokom čitavog projekta, podižući aktivan dijalog u širem regionu ZB i podstičući razumevanje svih RRI stubova u holističkom okviru zasnovanom na pristupu 'pametne usmerenosti', nudeći angažovanje zainteresovanih strana sa fokusom na učešću građana. Pored toga, pet RRI 'ključnih' inicijativa (vertikalni aspekt), kao intervencije koje se dotiču detaljnih specifičnih RRI ključeva, teritorijalnih karakteristika i naučnih domena, omogućavaju da principi RRI budu ukorenjeni u vodećim teritorijalnim ekosistemima sa konkretnim uticajem na teritorijalne politike istraživanja i inovacija i društvene regionalne potrebe. Projektni partneri takođe predstavljaju sve delove četverostrukog heliksa. Konačno, fokus aktivnosti je na evaluaciji uticaja i diseminaciji na dugoročnu održivost projekta.

Ova inicijativa poboljšava planiranje istraživanja i inovacija, uključujući strategije pametne specijalizacije u zemljama Zapadnog Balkana, i podstiče snažan socio-ekonomski razvoj uz informisanje o politici istraživanja i inovacija i omogućavajući da region bude bolji odgovor na njegove potrebe. Na kraju projekta, projekat će pokrenuti otvoreni dijalog, kreirati regionalnu mrežu i pomoći će ZB da doprinese cilju jedinstvene Evrope kao područja istraživanja bez granica.

IDENTITET PROJEKTA

IME PROJEKTA	Uvođenje RRI u zemlje Zapadnog Balkana: Unapređenje samoodrživih ekosistema istraživanja i inovacija (WBC-RRI.NET)
KOORDINATOR	Prof. Goran Stojanović, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad, Srbija, sgoran@uns.ac.rs
KONZORCIJUM	<ul style="list-style-type: none">- Asocijacija „Znanje, obrazovanje i nauka – ZONA“ – Podgorica, Crna Gora- Co-PLAN, Institut za razvoj staništa – Tirana, Albanija- Makedonska akademija nauke i umetnosti – Skoplje, Severna Makedonija- Ministarstvo turizma i životne sredine – Tirana, Albanija- NCDIEL – Skoplje, Severna Makedonija- RTD ZDRAVSTVENI KLASITER – Banja Luka, Bosna i Hercegovina- Naučno tehnološki park Crne Gore – Podgorica, Crna Gora- Univerzitet u Banjoj Luci – Banja Luka, Bosna i Hercegovina- Univerzitet u Novom Sadu – Novi Sad, Srbija- ICT klaster Vojvodina – Novi Sad, Srbija- Zentrum für Soziale Innovation – Beč, Austrija
ŠEMA FINANSIRANJA	Horizon 2020: SwafS-14-2018-2019-2020: Supporting the development of territorial Responsible Research and Innovation
TRAJANJE	Mart 2021 – Februar 2024 (36 meseci)
BUDŽET	EU doprinos: 1 999 995 EUR
VEBSAJT	https://wbc-rri.net
ZA VIŠE INFORMACIJA	Koordinator: Goran Stojanović (sgoran@uns.ac.rs) Glavni autori: Maria Michali (mmichali@seerc.org) i Elke Dall (dall@zsi.at)
LITERATURA	Poziv za učešće u WBC-RRI.NET radnim grupama: https://wbc-rri.net/establishing-wbc-rri-net-working-groups-you-are-invited-to-join/ Poziv za deljenje RRI dobre prakse: https://wbc-rri.net/call-for-submission-of-good-practices-in-rri/